

Швидка оцінка доцільності надання грошової допомоги Оріхівська громада, Запорізька область

Жовтень 2023 року
Україна

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

 Через **постійні обстріли** ритейлери наражаються на небезпеку під час роботи, постачальники - під час доставки, а споживачі - при спробах отримати доступ до готівки та ринків.

 Наявність товарів в Оріхові обмежена. Доступ до більшості товарів споживачі отримують на ринках у сусідніх населених пунктах та у м. Запоріжжя [47 км].

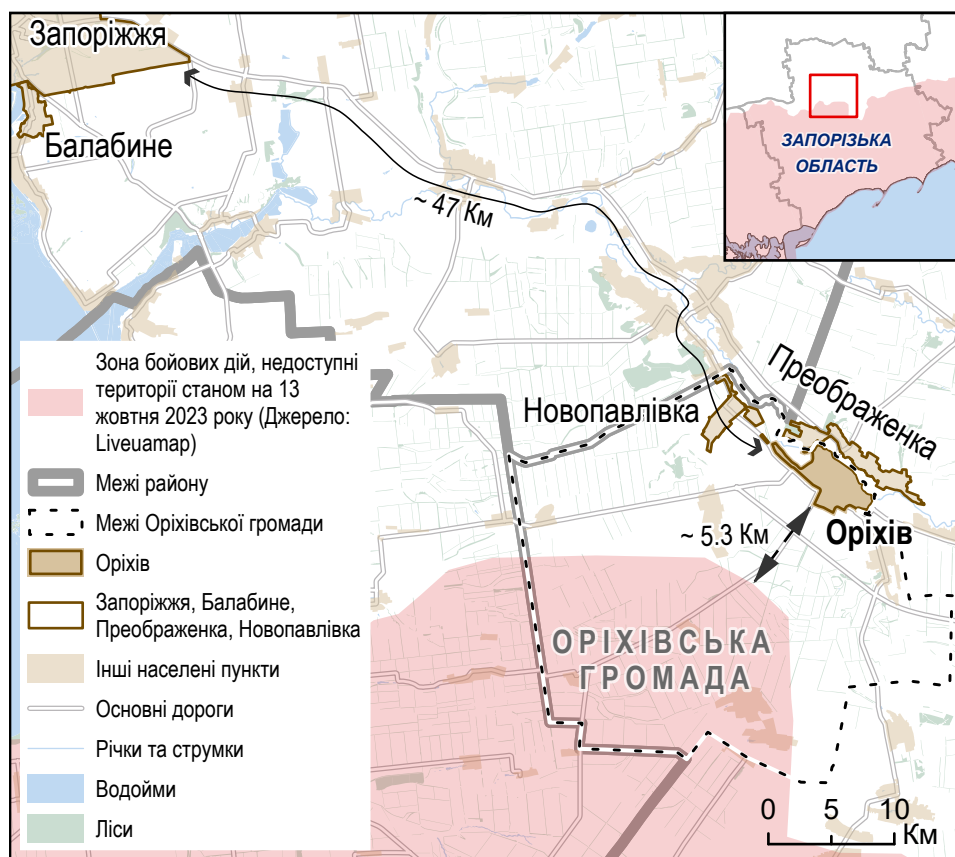
 Через **відсутність електроенергії, інтернету та мобільного зв'язку** готівка та купівля в кредит є основними способами оплати в Оріхові. **Ритейлери повідомили, що працюючі банки або банкомати в Оріхові відсутні**, але відділення Укрпошти відкрите кілька днів на тиждень.

КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

Оріхівська громада знаходиться за 5 км від лінії фронту в Запорізькій області. Керівництво громади повідомляє про **населення близько 1 550 людей**.¹ Електропостачання обмежене, централізоване водопостачання не забезпечується, а газопостачання в громаді відсутнє з 2022р.² За даними УКГС ООН, гуманітарні організації забезпечують громаду продуктами харчування та питною водою, а міжвідомчі конвої час від часу постачають побутові речі, засоби гігієни та медикаменти.³

Через близькість до лінії фронту, Оріхівська громада часто обстрілюється, що призводить до значного рівня пошкоджень цивільної інфраструктури.

Карта 1: Оріхівська громада, населені пункти респондентів та відстань до Запоріжжя, куди їздять респонденти для доступу до повністю працюючих ринків

Це дослідження було ініційовано Цільовою робочою групою РГНГД з питань доцільності надання допомоги готівкою та ваучерами для оцінки обґрунтованості надання грошової допомоги в Оріхівській громаді. Враховуючи безпекову ситуацію, багатоцільова грошова допомога (БЦГД) є потенційним способом забезпечення того, що місцеві спільноти зможуть задовольняти свої основні потреби, з меншими ризиками для гуманітарних партнерів. Проте, ефективність надання БЦГД, замість негрошової допомоги залежить від функціональності ринку.

МЕТОДОЛОГІЯ:

Партнери по Цільовій команді Карітас Україна та Польська Гуманітарна Акція опитали 3 ритейлерів та 34 споживачів в громаді. Усі інтерв'ю було проведено телефоном через безпекову ситуацію в Оріхові. Збір даних проводився з 2 до 13 жовтня 2023р. **Результати оцінки загальної ситуації, представлені у цьому інформаційному бюлетені, слід розглядати як індикативні.**

Наявність та цінова доступність товарів

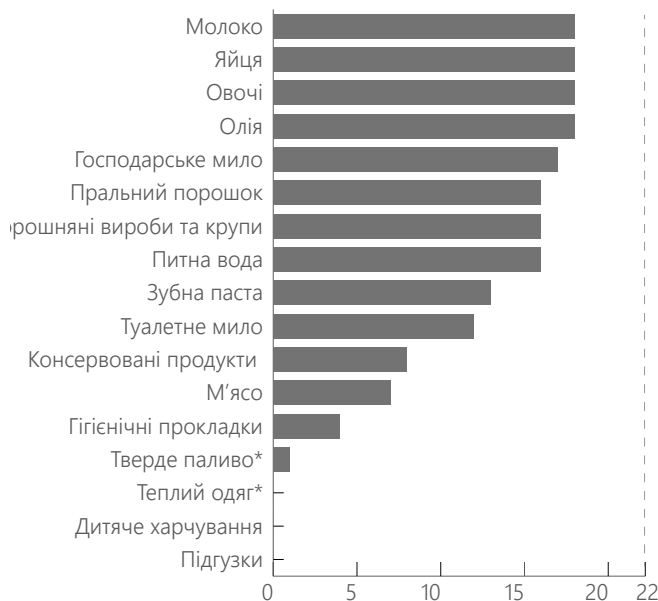
Із 34 опитаних споживачів, 22 мають постійний доступ до ринку в Оріхові, тоді як інші 12 – частий доступ до ринку в Запоріжжі. За словами споживачів, **лише 1 або 2 магазини працюють в Оріхові**. На стихійних вуличних ринках, які складаються з 2-3 місцевих жителів, можна придбати такі товари, як молоко, яйця та курятину. За повідомленнями, час від часу до Оріхова приїжджають інші неофіційні продавці з населених пунктів поблизу, зокрема із Запоріжжя, і продають м'ясо, рибу та солодоці.

Окрім цих варіантів, споживачі можуть придбати певні товари у сусідній **Преображенці** [див. Карту 1]. Разом з тим, опитані споживачі повідомили, що жителі Оріхова змушені їхати до Запоріжжя за більш специфічними групами товарів, на кшталт ліків або товарів для проходження зимового періоду, або ці товари їм привозять родичі чи сусіди. Місцева влада, за даними опитування, забезпечувала дровами взимку 2022/23рр. але не може їх надати цього року. Багато споживачів відмітили, що їздять до Запоріжжя, щоб придбати дрова, але варто зазначити, що кількість дров, які можна перевезти без особистого авто обмежена.

Більше того, за даними [Спільної ініціативи моніторингу ринку \(CIMP\) REACH](#), у вересні 2023р., у підконтрольній Україні частині Запорізької області було зафіксовано більші труднощі з доступом до зимових речей першої необхідності, ніж в будь-якій іншій дослідженій області. 33% споживачів, опитаних CIMP, не могли придбати зимові речі, а 38% повідомили про їхню обмежену наявність. Крім того, 14% респондентів повідомили про дефіцит продуктових товарів, а 24% – недостатню доступність засобів гігієни. **Це свідчить про те, що незважаючи на можливість придбання багатьох товарів, недоступних в Оріхові, в інших населених пунктах Запорізької області, кількість як продовольчих, так і непродовольчих товарів обмежена по всій області.** Також, 25% опитаних підприємств роздрібної торгівлі повідомили, що усі товари з кошика CIMP подорожчали, порівняно з серпнем.⁴

Брак зимових товарів у продажі, про який повідомили споживачі в Оріхові та респонденти CIMP, є особливо тривожним, оскільки [Оцінка ризиків зон екстремально низьких температур REACH](#) виявила в Пологівському районі один з **найнижчих потенціалів протидії**, який враховує сукупні пошкодження критичної інфраструктури, інциденти, пов'язані з війною та споживання електроенергії.⁵

Графік 1: Наявність товарів у Оріхові за повідомленнями споживачів

*Тверде паливо включає дрова, брикети та/або вугілля, а зимовий одяг включає зимовий верхній одяг, зимове взуття та/або теплі ковдри.

Постачання

Всього було опитано 3 ритейлерів: 2 в Оріхові та 1 у сусідній Преображенці, яка є найближчим ринком для споживачів в Оріхові (див. Карту 1). **Обидва ритейлери з Оріхова повідомили, що продають борошняні вироби та крупи, молоко, олію, питну воду і консервовані продукти**, а також **туалетне мило, пральний порошок, зубну пасту, гігієнічні прокладки, теплі ковдри та зимове взуття**. Яйця, овочі та м'ясо можна було придбати у одного ритейлера. Жоден з них не повідомив про продаж дитячого харчування, підгузків, твердого палива або зимового верхнього одягу, що підтверджує слова споживачів про обмежену наявність цих товарів в Оріхові. Тим не менш, дитяче харчування та підгузки продавалися ритейлером в Преображенці. Враховуючи обов'язкову евакуацію дітей у Пологівському районі, попит на ці товари може бути нижчим.⁶ Обидва ритейлери в Оріхові вважали, що можуть забезпечити 7-денний запас продуктів харчування, але не могли передбачити чи зможуть зробити це на довший період. Також, варто зазначити, що через відсутність електропостачання зберігання товарів в холодильнику неможливе. Тільки 1 з 3 ритейлерів вважав, що зможе забезпечити 7-денний запас засобів гігієни, хоча і не міг передбачити чи не зміниться ситуація. Інший ритейлер повідомив, що не має 7-денного запасу засобів гігієни через відсутність, на його думку, попиту на такі товари. Обидва ритейлери вважали, що ринок може задовольнити місцевий попит станом на час проведення опитування. Разом з тим, вони зазначили, що не можуть гарантувати постачання через перебої в роботі ринків, тому надання грошової допомоги залишається важливим.

Доступ до готівки та ринків

Питання доступності для споживачів в Оріхові можна розглядати в двох аспектах: доступність ринків та готівки в межах Оріхова, та доступність ринків та готівки в Запоріжжі із Оріхова. Вік 23 з 34 опитаних споживачів становив 60 років і старше; це в цілому підтверджується даними про структуру населення поблизу лінії фронту, де проживає значна кількість літніх людей та/або людей з інвалідністю. За словами багатьох споживачів, **деякі товари можна придбати в Оріхові** (молоко, яйця, деякі засоби гігієни), деякі товари можна придбати в населених пунктах поблизу, наприклад Преображенці, **але більшість товарів можна придбати тільки в Запоріжжі**. Жителі, які мають приватні авто та фінансові можливості, їздять до Запоріжжя самі, тоді як ті, хто не має можливості поїхати самостійно, просять привезти товари та готівку із Запоріжжя.

Доступність ринку в Оріхові

Із 22 опитаних споживачів, які користуються ринком в Оріхові, 20 зазначили, що ціни зросли протягом останніх 2-4 тижнів, і **усі 22 респонденти повідомили, що не можуть собі дозволити усі необхідні товари**. Окрім непомірно високих цін, 22 споживачі та обидва ритейлери відзначили **постійні обстріли як основну безпекову перешкоду** в доступі до ринків. Споживачі не згадували інших безпекових перешкод, але один ритейлер назвав контрольно-пропускні пункти, страх насилля та присутність озброєних військових перешкодами. Інший ритейлер повідомив, що присутність збройних сил навпаки підвищує його відчуття безпеки, і що це єдина причина продовження роботи його магазину. Військовослужбовці також є покупцями в магазинах Оріхова. Один із споживачів зазначив, що не використовує головний магазин в Оріхові, тому що він дорогий та «більше для військових».

Стосовно інфраструктурних перешкод у доступі до готівки в Оріхові, ритейлери повідомили, що **працюючі банки та банкомати відсутні** в місті. Жителі змушені відвідувати сусідні населені пункти або Запоріжжя, щоб отримати доступ до цих послуг. Незважаючи на це, **32 з 34 усіх опитаних споживачів повідомили, що отримують доступ до готівки переважно з банкоматів**. 28 споживачів також мали доступ до готівки через друзів або родичів, наводячи приклади з життя, коли друзі та сусіди привозили готівку та товари із Запоріжжя тим жителям Оріхова, які не можуть поїхати до Запоріжжя самостійно. За повідомленнями, Укрпошта відвідує місто щотижня, але жоден споживач не обрав відділення пошти, як основне місце отримання готівки. Додаткові інфраструктурні перешкоди у доступі до готівки та ринків з Оріхова представлені на **Графіку 2**.

Графік 2: Інфраструктурні перешкоди в Оріхові

Доступність ринку в Запоріжжі

Із 12 споживачів, які користуються ринками у Запоріжжі, 10 повідомили, що ціни зросли протягом останніх 2-4 тижнів, але половина з них все ще могла дозволити собі необхідні товари. Багато споживачів зазначили, що ціни у Запоріжжі були нижчими, ніж в Оріхові. Окрім того, хоча 6 (із 12) споживачів назвали страх обстрілу перешкодою в доступі до ринків у Запоріжжі, інші 6 зазначили, що безпекових факторів, які негативно впливають на їхній доступ, немає. Жителі, у яких немає власного авто, можуть використати мікроавтобус, що курсує між Оріховом та Запоріжжям кілька разів на день. Однак, споживачі повідомили, що вартість такої поїздки висока (150 грн в один бік), тоді як поїздка на таксі ще дорожча (400-500 грн). Іншими згаданими перешкодами були пошкодження доріг (4 з 12), обмеженість транспортного сполучення (3 з 12) та відсутність зв'язку (2 з 12), хоча 7 (з 12) споживачів, які мають регулярний доступ до ринку в Запоріжжі, зазначили, що не стикаються з інфраструктурними перешкодами.

Висновки

Отже, незважаючи на те, що деякі товари можна придбати в Оріхові або в сусідній Преображенці, дані свідчать, що споживачі в основному покладаються на ринки в Запоріжжі. Прямого доступу до готівки в Оріхові немає, але її можна використати для придбання товарів в місті, оплати поїздки до Запоріжжя або в якості оплати іншим членам громади в обмін на товари, привезені із Запоріжжя. Не усі місцеві жителі в Оріхові можуть мати доступ до ринків в Запоріжжі.

Більше того, усі пересування в межах Оріхівської громади пов'язані з ризиком для особистої безпеки, тому гуманітарні партнери мають зважувати ризики, пов'язані з різними способами доставки. При наданні БЦГД для задоволення основних потреб, бенефіціарі можуть наражатися на більший ризик при спробах отримати доступ до ринків для придбання товарів. При наданні негрошової допомоги, видача може нести в собі ризики як для бенефіціарів, так і для місцевих партнерів, залучених до останніх етапів доставки, включаючи доставку додому.

Огляд методології

Це дослідження було ініційовано Цільовою робочою групою РГНГД з питань доцільності надання допомоги готівкою та ваучерами для оцінки функціональності ринку та доступності на важкодоступних територіях, включаючи території в межах 30 км від лінії фронту, нещодавно звільнені території та території,

що опинилися у критичній ситуації, де регулярна програмна діяльність може бути ускладнена.

Дані було зібрано двома членами цільової групи: Карітас Україна та Польською Гуманітарною Акцією. Структуровані опитування ключових інформантів було проведено телефоном з 2 по 13 жовтня. **Результати варто розглядати як індикативні.**

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ

- Цифри та опис гуманітарної ситуації були надані керівництвом громади та отримані в двосторонньому порядку від УКГС ООН в листопаді 2023 р.
- Там само.
- Там само.
- REACH, «Спільна ініціатива моніторингу ринку», вересень 2023р.
- REACH, «Оцінка ризиків зон екстремально низьких температур 2023/24», серпень 2023р.
- Kyiv Independent, «[Віцепрем'єр-міністр: Україна оголосить обов'язкову евакуацію дітей з частини Запорізької області](#)», серпень 2023р.

